

Леонтєва В.С.,

*курсант факультету підготовки
фахівців для органів*

досудового розслідування

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Сердюк Л.М.,

доцент кафедри

теорії та історії держави і права

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

кандидат юридичних наук, доцент

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В НАЦІОНАЛЬНИХ ПРАВОВИХ СИСТЕМАХ СУВЕРЕННИХ ДЕРЖАВ

Принагідно відзначити, що права людини мають багатовікову історію. Кожному щаблю їхнього розвитку притаманна юридична концепція людини як суб'єкта права і відповідні уявлення про її права й обов'язки, свободи і несвободи. Саме людина є джерелом соціального прогресу та має найвищу цінність.

В умовах сучасного цивілізаційного розвитку проблема захисту основних прав і свобод людини виходить далеко за межі політики окремої національної держави. Тому виникає необхідність формування наднаціональних міжнародно-правових стандартів, яким має відповідати процедура правозахисту як у середині країни так і поза її межами.

У процесі формування міжнародно-правових норм у сфері прав людини сформувалась стійка система міжнародного захисту прав людини на основі всебічної співпраці між державами.

Цей процес бере свій початок після прийняття у 1945 р. Статуту ООН, Преамбула якого закріплює положення про те, що народи Об'єднаних Націй «сповнені рішучості ... знову утвердити віру в основні права людини, у гідність і цінність людської особистості, в рівноправність чоловіків та жінок і в рівність прав більших та малих націй» [1].

Окрім того, Статут ООН у п. 3 ст. 1 як одну із цілей діяльності Організації визначає таку: «Здійснювати міжнародне співробітництво у сфері розв'язання міжнародних проблем економічного, соціального, культурного та гуманітарного характеру й у заохоченні та розвитку поваги до прав людини й основних свобод для всіх, без розрізнення раси, статі, мови та релігії» [1].

Генеральною Асамблеєю ООН у 2012 році було ухвалено Декларацію «Верховенство права на національному та міжнародному рівнях», в якій було

підкреслено позитивний внесок Генеральної Асамблеї ООН як основного дорадчого і представницького органу ООН для верховенства права в усіх аспектах «шляхом розробки політики та встановлення стандартів» (п. 27) [2].

Отже, як зауважив провідний український фахівець у сфері прав людини П.М. Рабінович, «...не є випадковим, що нині майже в усіх “праволюдних” публікаціях – наукових, навчальних, публіцистичних, просвітницьких – ідеться про ті чи інші “стандарти” прав людини» [3, с. 19].

Реальна участь суду у здійсненні захисту прав людини є однією з основних ознак правової державності. Всезагальний характер доступності правосуддя підкреслюється в низці найважливіших міжнародно-правових документів. Так, ч. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. передбачено, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи впродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, установленим законом, який вирішить спір щодо прав обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення [4].

Необхідно констатувати, що на сьогодні міжнародні стандарти у сфері захисту прав людини знайшли свій відбиток в окремих положеннях чинного законодавства. Ефективний захист прав і свобод людини і громадянина в межах здійснення правозахисної діяльності забезпечують суди загальної юрисдикції, які вирішують переважну більшість проблем, пов'язаних із порушенням прав та свобод людини і громадянина.

Основні стандарти захисту прав людини закріплені в Основному Законі України у відповідних положеннях про захист прав та свобод людини і громадянина судом, здійсненням правосуддя виключно судами, недопустимості як делегування, так і привласнення цього повноваження судів іншими органами чи посадовими особами, поширення юрисдикції судів на будь-який юридичний спір та будь-яке кримінальне обвинувачення. Також надзвичайно ефективною в механізмі судового захисту прав людини є можливість захисту своїх прав у міжнародних судових установах чи відповідних органах міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна (статті 55, 124 Конституції України [5]).

Отже, узагальнивши всі властивості міжнародних стандартів у сфері захисту прав людини, а також вимоги, котрі висуваються до них, можна сформулювати таке визначення: міжнародні стандарти захисту прав людини – це закріплені в міжнародних документах уніфіковані та загальноприйняті принципи та норми, що визначають мінімально необхідний перелік умов, яким повинна відповідати процедура захисту прав і свобод людини і які є обов'язковими для держав-учасниць певного міжнародного зобов'язання (конвенції, договору, пакту), за порушення чи невиконання котрих передбачені санкції правового чи юридичного характеру.

Серед інститутів демократичної держави судова влада, на яку покладається здійснення правосуддя, відіграє провідну роль у сфері захисту основ-

них прав і свобод людини, адже саме вона виступає гарантією й водночас механізмом захисту всіх інших інститутів. У зв'язку з цим завдання держави є забезпечення кожному, хто звернувся за судовим захистом, максимуму гарантій, що стосуються здійснення правосуддя. Перелік цих гарантій закріплений у вигляді міжнародно-правових стандартів захисту прав людини.

Таким чином, судова влада визнається одним із найефективніших засобів захисту прав і свобод людини, основне завдання якої – відновлення порушеного права. Відповідно, судова форма захисту забезпечує максимум процесуальних гарантій людині, яка звертається за захистом, а тому є вищою формою такого захисту.

Правосуддя як основний правозахисний механізм у державі може виконувати свою важливу функцію саме завдяки імплементації загальноприйнятими міжнародними стандартами прав людини.

Такі стандарти впливають із того, що захист прав і свобод кожної людини в судовому порядку гарантується. Здійснюється судовий захист на основі чітко визначених процесуальним законом процедур, завершується винесенням правосудного рішення, що є обов'язковим для виконання та забезпечить відновлення порушеного права.

Право на судовий захист – також обов'язковий стандарт захисту прав і свобод людини, адже без судового механізму захист усіх інших прав був би неможливим. Як і всі інші права та свободи, визнані на міжнародному рівні, право на справедливий суд повинна забезпечити держава, воно є абсолютним і не може бути ні обмеженим, ані відчуженим (ч. 2 ст. 64 Конституції України) [5].

Отже, проблема захисту основних прав і свобод людини виходить далеко за межі політики окремої національної держави та потребує формування міжнародно-правових стандартів, яким має відповідати процедура правозахисту як у середині країни, так і поза її межами. Стандарти захисту прав людини закріплені в низці важливих міжнародно-правових документів, що найповніше відображають надбання людства в зазначеній сфері та встановлюють загальновизнані принципи основоположних прав та інтересів людини, за яку жодна держава не може виходити.

Література:

1. Статут ООН від 26 червня 1945 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010.

2. Верховенство права на національному та міжнародному рівнях: Декларація Генеральної Асамблеї ООН, Прийнята резолюцією 67/1 Генеральної Асамблеї ООН 24 вересня 2012 р. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/ruleoflaw2012.

3. Рабінович П.М. Міжнародні стандарти прав людини: властивості, загальне поняття, класифікація. Вісник Національної академії правових наук України. 2016 № 1(84). С. 19–29.

4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

5. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.